

Pluzsnyik, A. - Tomahin, N.:

TÖBB FIGYELMET A SZABADALMI-MŰSZAKI IRODALOMRA

A Szovjetunióban igen sok műszaki könyvtár működik. Ezekon kívül számos területi, határterületi és köztársasági könyvtárban külön osztályt létesítettek a szabadalmi irodalom számára.

A könyvtárak a feltalálók, az ésszerűsítők és az újítók eredményeiről szóló irodalom széleskörű terjesztésével, valamint a népgazdaság különböző területein szerzett jó tapasztalatok népszerűsítésével segítségére vannak a dolgozóknak az előttük álló feladatok teljesítésében.

A harkovi Tudományos Korolenko Könyvtár munkatársai szak- és betűrendes katalógust készítettek a szabadalmi-műszaki irodalomról, szabályos időközökben megrendezik a műszaki könyvek kiállítását, olvasóikat rádió- és sajtó útján tájékoztatják a könyvtár új szerzeményeiről és a népgazdaság különböző területeiről származó szovjet találmányok leírásáról rövid bibliográfiákat adnak ki. Az ipari vállalatok többsége, a tudományos kutatóintézetek és a tervezőintézetek egyes munkatársai, a helyi újítók különös megbecsülésre találnak a könyvtár részéről, amely munkájuk sajátosságait különösen tekintetbe veszi. A könyvtár szoros kapcsolatban van a népgazdasági tanács találmányi osztályával.

A sztálingrádi Területi Krupszkaja Könyvtár /Ukrán SzSzk/ 200 vállalatot lát el a szabadalmi irodalom jegyzékeivel. Ezek a jegyzékek nagy népszerűségnek örvendenek és állandóan növekszik irántuk a kereslet.

A gorkijai Területi Lenin Könyvtár havonta tájékoztatót ad ki az újonnan beérkezett szabadalmakról és a tájékoztatót megküldi a terület vállalatainak.

Sajnálattal kell azonban megállapítanunk, hogy még nem mindenütt alakultak meg a szabadalmi-műszaki irodalom osztályai. Nincsenek ilyen osztályok még olyan nagy ipari központok területi könyvtáraiban sem, mint Sztálingrád, Tula, Minszk. A szverdlovszki területi könyvtárban hivatalo-

san van ugyan szabadalmi osztály, de ez nem végez semmiféle munkát. Hasonló a helyzet a kujbusevi, a cseljabinszki és még több más területi könyvtárban, melyek még csak addig a bejelentésig értek el, hogy megalkotották a szabadalmi osztályt.

Az utóbbi időben több olyan intézkedés is történt, amelynek célja a műszaki irodalom terjesztésének megjavítása. Így például a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériuma az 1956. április 12-én kelt 232. számú utasításával kötelezte a szövetségi köztársaságok művelődésügyi minisztériumait, hogy a nagyobb közművelődési könyvtárak mellett létesítsenek szabadalmi osztályokat.

Az OSZSZSZK Művelődésügyi Minisztériuma 1956 június 11-én kelt "Szabadalmi osztályok szervezése..." kezdetű rendeletében kötelezővé tette a művelődésügyi igazgatóságok vezetői számára, hogy a területi, határterületi és köztársasági /ASZSZK/ könyvtárak mellett létesítsenek szabadalmi osztályokat.

A szabadalmi osztályok feladatai világosak:

1/ a könyvtár állományának a találmányok leírását tartalmazó kiadványokkal való gyarapítása, figyelembevéve a terület ipari-gazdasági profilját;

2/ a helybeli üzemek és gyárak, építő- és tervező irodák tájékoztatása a profiljuknak megfelelő találmányokról;

3/ a feltalálók, ésszerűsítők és ujitók alkotó munkájának elősegítése a megjelent találmányi leírásokról szóló tájékoztatás útján.

Az Össz-szövetségi Szabadalmi Műszaki Könyvtár a szabadalmi osztályok megsegítése céljából módszertani levelet dolgozott ki a szabadalmi irodalom terjesztésének előmozdítására. A könyvtár munkatársai kiutaztak a területi könyvtárakba, hogy ott megismerkedjenek a szóbanforgó könyvtárak szabadalmi osztályainak munkájával.

.....

Mindennek ellenére az ipari központok egész sor nagy könyvtárában még meg sem alakultak a szabadalmi osztályok, illetve csak papíron léteznek.

Jelenleg több könyvtárban még nem tudják, hogy kiknek kell majd dolgozniuk az újonnan létesítendő osztályokon és hogy ebből a célból lesz-e létszám-emelés.

A mi véleményünk az, hogy a szabadalmi osztályokat másképpen kell

elnevezni, feladatkörüket pedig ki kell szélesíteni. Természetesen a dolog nem annyira az elnevezésen, mint inkább munkájuk tartalmán mulik. Világos, hogy ha az osztályt szabadalmi osztálynak nevezik, akkor ez azt jelenti, hogy feladata csak a szabadalmi leírásokkal való foglalkozás lesz. De vajon lehetséges-e és főként célszerű-e a szabadalmi kiadványokkal végzett munkát külön választani a többi műszaki irodalomtól, amelynek pedig a szabadalmi leírások egyik részét képviselik? És a könyvtár melyik osztályának kell propagálnia a másik fajtájú tudományos-műszaki és termelési irodalmat?

Véleményünk szerint ezeket az ellentmondásokat ki lehet küszöbölni, ha a szabadalmi osztályok nevét megváltoztatjuk és "a műszaki irodalom terjesztésével foglalkozó osztályoknak" nevezzük, s ennek megfelelően megváltoztatjuk a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériumának rendeletében meghatározott funkcióikat is. Arra van szükség, hogy ezek az osztályok tájékoztassák az olvasókat, mind az új találmányokról, mind pedig általában a legutóbbi műszaki és termelési eredményekről, s a szabadalmakon kívül terjesszék a másik fajtájú termelési szakirodalmat is.

Annak érdekében, hogy az osztályok sikerebben tudják ellátni új feladataikat, műszaki képzettségű könyvtárost kell élükre állítani. Az osztály munkatársainak alaposan tanulmányozniuk kell saját határterületük, ill. köztársaságuk ipari-gazdasági profilját, tudniuk kell, milyen feladatok állnak az egyes vállalatok előtt, milyen kérdéseken dolgoznak a feltalálók és az ujitók, s kellő időben segíteniük kell nekik.

A fenti osztályoknak állandó kapcsolatot kell fenntartaniuk a népgazdasági tanácsok találmányi osztályaival és a vállalatok találmányi irodáival.

A hozzáértő módszertani irányítás lehetővé teszi a műszaki irodalom terjesztésével foglalkozó osztályok munkájának megjavítását. Mind-ezideig azonban még nem világos, hogy kinek kell végeznie ezt a munkát. ....

Igazgatási szempontból a műszaki irodalom terjesztésével foglalkozó osztályoknak feltétlenül az illető könyvtár igazgatóságának alárendelésében kell maradniuk.

Ami pedig a módszertani irányítást illeti, véleményünk szerint ennek egységesnek kell lennie és attól a könyvtártól kell kiindulnia, amelynek erre megvan a megfelelő bázisa és megfelelő szakemberei.

Ilyen központ lehetne az Állami Tudományos Könyvtár, ez azonban az utóbbi időben csaknem semmi kezdeményezést nem mutat a műszaki könyvtárak módszertani irányítása érdekében és így joggal feltehetjük a kérdést, meg tud-e birkózni ezzel a feladattal.

Az Össz-szövetségi Szabadalmi-Műszaki Könyvtárnak vannak ezen a téren bizonyos tapasztalatai, nincs meg viszont hozzá sem megfelelő személyzete, sem bázisa. Lehet, hogy az Állami Lenin Könyvtár tölti majd be a központ szerepét?

Ez egyáltalán nem azt jelenti, hogy az összes módszertani kiadványokat csak egyetlen könyvtár készítheti el. E munka elvégzésével megbízhatók pl.: a szabadalmi irodalom terjesztése módszertanának kidolgozását magára vállalhatná az Össz-szövetségi Szabadalmi-Műszaki Könyvtár, a műszaki irodalomét pedig az Állami Tudományos Könyvtár, de úgy, hogy az egész dokumentációs anyagnak egyetlen központból kell erednie. Ilymódon fel lehetne számolni az egyéni felelősség hiányát és a következetlenséget, a könyvtárak pedig tudnák, hová kell fordulniok segítségért.

.....

A könyvtárak szabadalmi és egyéb műszaki irodalommal való ellátásának jelenlegi rendszere nem alkalmas arra, hogy biztosítsa a könyvtárak igényeinek kielégítését. Nincs olyan egységes intézmény, amely rendszeresen gyarapíthatná a könyvtárak műszaki irodalmának állományát. Még a szabadalmi leírásokat is különböző forrásoktól kapják a különböző könyvtárak: az Össz-szövetségi Könyvkamarától, a Szabványügyi Kiadótól, az Össz-szövetségi Szabadalmi-Műszaki Könyvtártól.

Ugy véljük, célszerű lenne az összes könyvtáraknak szabadalmi leírásokkal való ellátását az Összszövetségi Szabadalmi-Műszaki Könyvtárra bízni, az egyéb műszaki irodalommal való ellátását pedig a kollektorokra.

A könyvtárak munkatársainak figyelemmel kell kísérniük az újonnan megjelenő irodalmat a Knizsnaja Letopisz', a Novüe Knigi című tájékoztatók, az Össz-szövetségi Könyvkamara nyomtatott katalóguscédulái, valamint a napilapokban és a folyóiratokban megjelenő közlemények alapján.

Kétségtelen, hogy a szabadalmi irodalom idejében történő beszerzésében óriási szerepet játszik az új találmányokról való operatív tá-

jékoztatás. Nem állíthatjuk, hogy ezen a téren minden a legnagyobb rendben van. Aggasztó a helyzet a külföldi szabadalmak szakgyűjteményeinek és szemléinek közreadása terén.

Ennek a munkának az ellátása most a Szovjetunió Tudományos Akadémiája mellett működő Össz-szövetségi Tudományos és Műszaki Tájékoztató Intézetre hárul, de ez az intézet egyelőre még nem képes megbirkózni ezzel a feladattal. Így például a Gosztehnika megbizta az intézetet azzal, hogy 1957-ben szervezze meg mintegy 50.000 külföldi szabadalom feldolgozását s ezenfelül adjon ki gyors tájékoztatókat/"Ékszipresszsz-információ"/a különböző külföldi országokból származó találmányokról.

1957-ben azonban az intézet csak jelentéktelen részét adta ki annak, amivel megbízták, s ez a tájékoztatása is rendszeresen 8-12 hónapot késett.

Ennek a rendkívül fontos problémának a megoldása érdekében - véleményünk szerint - a szabadalmi leírásokkal végzett minden munkát az Össz-szövetségi Szabadalmi-Műszaki Könyvtárra kell bízni, biztosítani kell a hozzávaló személyzetet és a kellő nyomdai kapacitást.

Ha ennek a könyvtárnak ugyanis saját nyomdája lenne, akkor meg tudná oldani a másik problémát is, a szabadalmi tájékoztató kellő időben történő kiadását, mivel a Szabványügyi Kiadó, amelynek feladatkörébe tartozik ez a munka, nem birkózik meg ezzel a feladatával. A Szabványügyi Kiadó a mai napig mindössze hármat adott ki abból a huszonhat szabadalmi tájékoztatóból, amelyet kinyomtatás végett körülbelül egy esztendővel ezelőtt adott át neki a Szabadalmi Könyvtár.

Ezzel kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy az Össz-szövetségi Szabadalmi-Műszaki Könyvtárnak kellő időben gondoskodnia kellene azoknak a külföldi szabadalmaknak mikrofilmre történő felvételéről, amelyek a könyvtárban csak egy példányban vannak meg. Ha ugyanis ez a példány elveszne, pótlása lehetetlennek bizonyulna.

Az összes módszertani utmutatók a műszaki irodalom, s így a szabadalmi leírások feldolgozásánál azt javasolják a könyvtáraknak, hogy használják az "Egységes Címleirási Szabályokat".

A helyzet azonban az, hogy a különböző szabadalmaknak és szabványoknak az "Egységes Címleirási Szabályok" szerint történő feldolgozása igen sok időt vesz igénybe. A szabadalmi leírások és szabványok kis terjedelműek, s gyakran csak egy-egy különálló lapot foglalnak el. Ettől függet-

lenül azonban, e lapokról külön cimleírást kell készíteni több cédulán és beosztani a betűrendes, ill. szakkatalógusba.

Véleményünk szerint ezt a problémát könnyen meg lehet oldani, ha a szabadalmakat és a szabványokat kiadó intézmény feladatává teszik azt is, hogy egyidejűleg két katalóguscédulát is készítsenek: egyet a betűrendes, egyet pedig a szakkatalógus számára.

A könyvtárak legfontosabb feladata az, hogy rendszeresen tájékoztassák az olvasókat és a vállalatokat a műszaki irodalom újdonságairól, arra törekedve, hogy az új eljárások meghonosodjanak a termelésben.

A tájékoztató munkában általában a legkülönbözőbb formákat és módszereket alkalmaznak. Szeretnénk viszont felhívni a figyelmet egy olyan körülményre, amely igen hátrányosan hat a könyvtáraknak a műszaki és termelési irodalom terjesztése érdekében kifejtett munkájára.

A Szovjetunióban igen sok szakfolyóirat jelenik meg. Ezek közül azonban csak kevés közöl hasábjain ismertetéseket az új találmányokról és a szabadalmi irodalomról. Feltétlenül üdvözölni kell a Sztoitel'nue Materialü /Építőanyag/ című folyóirat kezdeményezését, amely 1957. évi 8. számától kezdődőleg állandó rovatot nyitott "Találmányok és technológiai tökéletesítések" címmel. A rovat leírásokat közöl szovjet és külföldi találmányokról. A Mehanizacija Stroitel'sztva /Az építkezések gépesítése/ című folyóirat szintén közöl leírásokat műszaki tökéletesítésekről és ésszerűsítési javaslatokról, valamint adatokat tesz közzé az újítók tapasztalatairól.

A szakfolyóiratok tulnyomó többsége ..... eddig még nem szentelt figyelmet ennek a kérdésnek. Ajánlatos lenne, ha e folyóiratok szerkesztői is végül rászánnák magukat a Szovjetunió minisztertanácsa határozatának végrehajtására és rendszeresen, kellő időben tájékoztatnák olvasóikat a maguk szakterületére vonatkozó összes szovjet és külföldi találmányokról.

.....

Eredeti cím: Bol'se.vnimanija patento-tehniczeszkoj literature.

Megjelent: Bibliotekar', 1958. 1.sz. 6-9.lap.

OSzK.ford.sz.: 1928.